

Впровадження цифрових технологій у податкову сферу: зарубіжний досвід та перспективи для України у боротьбі з тіньовою економікою

Implementation of Digital Technologies in the Tax Sphere: Foreign Experience and Prospects for Ukraine in Combating the Shadow Economy

Іванна Проць¹, Сергій Петков², Мар'яна Хмиз³, Роман Козяр⁴, Віталій Гудима⁵,
Олексій Явний³, Богдан Чорній³

Ivanna Prots, Sergey Petkov, Mariana Khmyz, Roman Koziar, Vitaliy Hudyma, Oleksiy Yavnyu, Bogdan Chorniy

¹ *Lviv State University of Internal Affairs*

26 Horodotska Street, Lviv, 79007, Ukraine

² *Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

81 Yulii Zdanovskoi Street, Kyiv, 03189, Ukraine

³ *Lviv University of Business and Law*

99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

⁴ *Security Service of Ukraine*

4 Vidinska Street, Rivne, 33023, Ukraine

⁵ *Security Service of Ukraine*

55 Vitovskoho Street, Lviv, 79012, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.97-22](https://doi.org/10.22178/pos.97-22)

JEL Classification: K34, K39

Received 29.09.2023

Accepted 28.10.2023

Published online 31.10.2023

Corresponding Author:

Mariana Khmyz

khmyz.mariana1@ukr.net

© 2023 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution

4.0 License

Анотація. У статті на основі комплексного системного аналізу українського і міжнародного законодавства у сфері фінансової, економічної, податкової політики, розглянуто перспективи впровадження цифрових технологій у податкову сферу, що дасть змогу вести ефективну боротьбу з тіньовою економікою. Адже тіньові економічні процеси є загрозою стабільності розвитку національної економіки, фінансової діяльності держави, знижують розмір бюджетних надходжень, перешкоджають синхронізованому та збалансованому розвитку всіх секторів економіки. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання соціальних і правових явищ в їх взаємозв'язку та взаємодії. Достовірність і обґрунтованість отриманих результатів досягається за рахунок застосування комплексу методів загальнонаукових та приватно-наукових. Серед загальнонаукових методів пізнання в основу дослідження закладені: системно-структурний, статистичний, історичний, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, спостереження та порівняння. З приватно-наукових методів – порівняльно-правовий, формально-юридичний, техніко-юридичний та контент-аналіз юридичних документів. Використання зазначених методів сприяло дослідженню податкового регулювання як інструменту боротьби з тіньовою економікою, з урахуванням співвідношення теоретичних та практичних проблем податкового права. Предметом дослідження є правові норми, що регулюють перспективи впровадження міжнародних цифрових технологій у сферу оподаткування України по боротьбі з тіньовою економікою. Проаналізовано перспективи цифровізації податкового адміністрування України на прикладі країн Європейського Союзу. Досліджено використання цифрових технологій у податковому адмініструванні як інструменту протидії тіньовій економіці. Проведено співвідношення між різними податковими стратегіями країн-членів ЄС. Узагальнено етапи удосконалення цифрового податкового середовища: моніторинг, розробка нових сервісів, створення стимулів для залучення платників податків у цифрову взаємодію, утримання

платників податків у цифровому середовищі. Також обґрунтовано, що цифровізація передбачає вдосконалення податкової сфери, підвищення ефективності правозастосовної діяльності податкових органів, що сприяє виведенню коштів із тіньового обороту.

Ключові слова: фінансова діяльність; цифровізація; податкова сфера; податкова політика і стратегії; технології; стратегія економічної безпеки; тіньова економіка; корупція.

Abstract. Based on a comprehensive systematic analysis of Ukrainian and international legislation in financial, economic and tax policy, the article examines the prospects for introducing digital technologies into the tax sphere, allowing for an effective fight against the shadow economy. After all, shadow economic processes pose a threat to the stability of the national economy and the financial activities of the State, reduce the amount of budget revenues, and impede the synchronised and balanced development of all sectors of the economy.

The methodological basis of the study is the dialectical method of scientific knowledge of social and legal phenomena in their interconnection and interaction. The reliability and validity of the results obtained are achieved through the use of a set of general scientific and private scientific methods. Among the available scientific methods of cognition, the study is based on the following: systemic and structural, statistical, historical, analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, observation and comparison. Private scientific methods include comparative legal, formal legal, technical legal and content analysis of legal documents. These methods contributed to the study of tax regulation as a tool for combating the shadow economy, considering the correlation between theoretical and practical tax law problems.

The subject of the study is the legal provisions governing the prospects for introducing international digital technologies into Ukraine's taxation to combat the shadow economy. The author analyses the possibilities for the digitalisation of tax administration in Ukraine based on the example of European Union countries. The use of digital technologies in tax administration to combat the shadow economy is studied. The correlation between different tax strategies of the EU member states is made. The stages of improvement of the digital tax environment are summarised as follows: Monitoring, development of new services, creation of incentives for engaging taxpayers in digital interaction, and retention of taxpayers in the digital environment.

It is also substantiated that digitalisation involves improving the tax sphere and increasing the efficiency of law enforcement activities of tax authorities, which contributes to the withdrawal of funds from the shadow economy.

Keywords: financial activities; digitalisation; taxation; tax policy and strategies; technology; economic security strategy; shadow economy; corruption.

ВСТУП

Тіньова економіка – це система економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання, що виникають у процесі здійснення економічної діяльності, безпосередньо не забороненої законодавством, але сам характер здійснення якої ведеться з порушенням чинних норм у сфері податкового та трудового права, заборонену законодавством діяльність з метою отримання прибутку. Негативні аспекти розвитку нормативних засад протидії ухилення від оподаткування та легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, реалізуються через вимоги фінансової прозорості та запровадження фінансового моніторингу побудованих на основі запровадження цифрових та інших інформаційно-комунікаційних технологій.

Знаходження оптимального поєднання економічних, фінансових та адміністративних заходів, застосовуючи податкове регулювання як інструмент боротьби з тіньовою економікою, зумовлює пошук факторів, що впливають на ухилення від сплати податків та необхідність оптимізації існуючого економіко-

правового середовища з використанням економіко-математичної моделі функціонування тіньового сектора в окремих галузевих економічних і правових комплексах.

Проведені новації в податковому законодавстві свідчать про зміну якості правового регулювання, оскільки державі вдалося трансформувати податкові правовідносини за рахунок впровадження цифрових технологій у податкову сферу. У зв'язку з тим, що європейська інтеграція суспільства зачепила всі сфери суспільного життя. Тут слід зазначити і зміни, що відбулися в систематизації податкового права, оскільки трансформація інститутів податкової системи України впливає на формування системи протидії тіньової економіки як негативного суспільного явища.

Сучасний етап розвитку науки податкового права і економічної науки характеризується незначною кількістю досліджень теоретичних основ використання податкового регулювання як інструмента боротьби з тіньовою економікою.

Слід констатувати, що наявні теоретичні та наукові досягнення потребують подальшого аналізу, систематизації та вдосконалення з урахуванням законодавства Європейського Союзу. Значний вплив на вироблення теоретичних положень дослідження надали роботи: Р. Барро, Дж. М. Кейнса, К. Маркса, Д. Рікардо, А. Сміта та інші. Дослідженню проблем правового регулювання у податковій сфері сприяли науково-теоретичні дослідження: М. Кучерявенка, Н. Пришви, Д. Бекерської, Н. Воротиної, О. Музики, І. Заверухи та ін.; щодо правового регулювання публічних видатків – Л. Воронової, А. Нечай, Н. Якимчук. Вагомий внесок у дослідження проблем боротьби з ухиленням від сплати податків здійснені: П. Пацурківським, Л. Савченко, Р. Гаврилюк, В. Вишневецьким; А. Селівановим, О. Орлюк, Є. Алісовою, Т. Латковською, Я. Берназюком, О. Лукашевою, А. Ковальчук та іншими вченими.

З огляду на викладене вище, *мета статті* полягає в тому, щоб на основі системного аналізу літературних джерел, нормативно-правової бази, систематизації діючої практики у сфері застосування правових норм, що регулюють податкові відносини, дослідити вплив використання цифрових технологій на ухилення від сплати податків, специфіка якої зумовлена використанням системного підходу, що

дозволяє враховувати особливості тіньової економіки на досвіді країн-членів Європейського Союзу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тіньова економіка представляє сукупність суспільних відносин, що складаються в ході відтворення матеріальних благ і послуг, які мають прихований від державного обліку характер. Обсяг тіньової економіки в Україні за попередніми розрахунками Міністерства економіки України у 2021 році становив 32 % від обсягу офіційного ВВП, що на 2 % більше за показник 2020 року. У праці [1] зазначено, що незалежні аналітики визначають частку тіньового сектора 30–40% від ВВП.

Найбільше страждають від приховування економічної діяльності від державного контролю податкова та бюджетна сфери, оскільки несплата податків тіньовими виробниками товарів та послуг значно скорочує доходну частину бюджету країни, не дозволяючи у повному обсязі фінансувати соціальні, інвестиційні, оборонні та правоохоронні програми, що формує загрозу соціальній стабільності суспільства та його прогресивному розвитку.

Тіньова економічна діяльність призводить до деформацій в економічній, соціальній та політичній сферах суспільного життя та в цьому сенсі створює загрозу податковій безпеці як складовій частині національної безпеки України.

Загроза проявляється у: недостатності бюджетних коштів на фінансування державних видатків; низький, по відношенню до потенційно можливого, рівень податкових надходжень до бюджетів різних рівнів; необхідності підвищення ставок оподаткування та формування податкових антистимулів для легальної підприємницької та трудової діяльності; витоку капіталів за межі України; недостатній рівень розвитку виробничого сектора; недостатній контроль над надходженням податкових платежів; процвітанні корупції, відтворенні злочинності, девальвації авторитету державної влади, правоохоронних та податкових органів [2].

Тіньова економіка та податкова складова економічної безпеки держави перебувають у зворотній залежності чим ширший тіньовий сектор, тим більша частина товарів та послуг

ховається від оподаткування, тим нижчий ступінь забезпеченості податкової складової економічної безпеки країни.

Найбільш загальною причиною виникнення тіньової економічної діяльності є наявність суперечності між об'єктивними законами економічного розвитку та невідповідним відображенням у законодавчих актах держави. Тому зусилля законодавця мають бути спрямовані на регулювання тіньової економічної діяльності, скорочення її масштабів до рівня, за якого негативний вплив на різні сфери суспільного життя не буде мати загрозливий характер.

Основними векторами діяльності у цьому напрямі мають стати: цифрова трансформація окремих напрямів, секторів та елементів тіньової діяльності у діяльність легальну за допомогою оптимізації податкового законодавства за рахунок застосування цифрових інформаційних технологій, невідворотності покарання за порушення; контроль держави над небезпечними деструктивними та кримінальними формами тіньового сектора за допомогою активізації діяльності контролюючих та правоохоронних органів, підвищення ефективності фінансового моніторингу; боротьба з корупцією та лобіюванням антинародних інтересів певними політичними, фінансовими та промисловими колами; заходи щодо повернення вивезених із країни капіталів та перешкода витоку капіталів за кордон за рахунок створення більш привабливого інвестиційного клімату та посилення контролю над фінансовими потоками щодо відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом [3].

Цифрова трансформація розглядається як нове явище в системі державного управління економікою, що перетворює на основі цифрових технологій взаємовідносини між державними структурами, а також між державою та суспільством, причому розгляд відбувається в українському законодавстві та у нормативному регулюванні Європейського Союзу, про що говорить прийняття Законів України «Про електронні комунікації», «Про захист справ споживачів» (2022), який не набрав чинності у зв'язку з необхідністю внесення доповнень і змін у чинне законодавство, зумовленого набранням чинності у 2023 році нормативних документів Європейського Союзу Акту «Про цифрові права» та Акту «Про цифрові ринки».

Національна економічна стратегія на період до 2030 року у напрямі 2 «Верховенство права» Розділу II. «Стратегічний курс економічної політики до 2030 року» передбачає адаптацію законодавства Європейського Союзу з питань протидії тіннізації економіки з урахування розвитку інформаційних технологій, які застосовуються для фінансового моніторингу.

За думкою спеціалістів впровадження ефективного законодавства в поєднанні з організаційними заходами передбаченими Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року та Планом заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю зменшать вплив тіньової економіки на податкову систему України [4, 5].

За допомогою правових інструментів можливо знизити ризики та збитки щодо впливу тіньової економіки на податкову складову економічної безпеки України, забезпечуючи при цьому реалізацію принципів законності, системності, науковості, ефективності, плановості, пріоритету національних інтересів, соціального партнерства та соціальної справедливості, лібералізації умов господарювання при одночасному посиленні роботи щодо припинення протиправної поведінки, забезпечення прав власності.

Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки передбачає комплексний і системний характер заходів, направлених на боротьбу з тіньовою економікою, а також одночасне внесення відповідних змін у чинне законодавство, що забезпечує ефективну комунікацію між державними органами та інформаційними платформами приватного бізнесу (Закон України від 16.08.2022 р. № 2529-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо покращення управління у сфері електронних комунікацій») [6]. Ці заходи полягають у:

1) вдосконаленні податкового законодавства шляхом формування стійкої у часі, продуманої на перспективу, компактною, зручною у застосуванні юридичної бази, яка не суперечить іншим галузям права;

2) оптимізації ставок оподаткування, що стимулюють легальну діяльність економічних суб'єктів, що передбачає: зниження загального податкового навантаження на суб'єктів господарювання шляхом зменшення ставок

єдиного соціального податку та податку на додану вартість; зміна оподаткованої бази з орієнтацією на видимі ресурси, що використовуються бізнесом; гарантії від оподаткування з метою забезпечення економічного розвитку витрат на відтворення робочої сили шляхом зменшення оподаткованого прибутку на величину витрат на навчання та перепідготовку кадрів; стимулювання виробничої діяльності за допомогою забезпечення пільгових режимів оподаткування для капіталів виробничого сектору та надання пільг на технічне переозброєння; прив'язки повернення сум ПДВ до фактичної сплати до бюджету;

3) ефективній протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, відтоку капіталів за межі країни, в тому числі і через посилення контролю за операціями з переведення в готівку або у безготівкові кошти;

4) боротьбі з корупцією [3].

Для вирішення поставлених проблем використовуються цифрові технології. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах» значно спростив нарахування податків щодо зазначеної продукції [7].

Практика податкових органів країн Європейського Союзу налічує чимало прикладів застосування різних правових інструментів для боротьби з тіньовою економікою у контексті податкового адміністрування.

Ю. Л. Темчишина у дослідженні «Податкове адміністрування і контроль в контексті забезпечення економічного розвитку суб'єктів господарської діяльності» зазначає, що в сучасних умовах удосконалення податкового адміністрування і контролю полягає в впровадженні цифрових технологій у роботу податкових органів. Цифрові технології дозволяють удосконалити збір, обробку та аналіз інформації і таким чином зможуть підвищити ефективність роботи податкових органів [8].

Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» визначає, що суб'єктами державного фінансового моніторингу є Національний банк України, центральний орган

виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство цифрової трансформації України та спеціально уповноважений орган [9].

Міністерство цифрової трансформації України розробляє основні засади правового регулювання цифрових платформ у сфері економічної діяльності, які безпосередньо впливають на стан тіньової економіки. Це Закони «Про внесення змін до деяких законів України щодо покращення управління у сфері електронних комунікацій», «Про платіжні послуги».

Позитивний досвід щодо правового регулювання використання цифрових сервісів, у сфері, що досліджується [10], мають Великобританія, Ірландія, Нідерланди, Австрія, Данія, Норвегія, які у рейтингу за показником «Оподаткування» Doing Business мають високі місця.

Як яскравий приклад системного підходу до впровадження цифрових технологій у податкову сферу можна відзначити практику Великої Британії. У Великій Британії існує стратегія у сфері розвитку інформаційних технологій податкових органів [11].

У цій стратегії викладається підхід щодо реалізації довгострокового завдання розвитку цифрових сервісів з метою вирішення таких завдань, а саме: досягнення максимально можливого дотримання податкового законодавства; підвищення ефективності діяльності податкових органів; покращення якості послуг. Важливим аспектом у стратегії є наголос на мотивуванні платників податків до дотримання податкового законодавства [12].

Максимально можливого рівня дотримання передбачається досягати за рахунок надійної та професійної роботи податкової служби за допомогою: сумлінної поведінки та ставлення до клієнтів з належною повагою (клієнтоорієнтованість); надання можливостей для дотримання законодавства максимально простим та дешевим способом для платника податків, забезпечивши підтримку там, де це необхідно; мінімізації можливостей припущення

помилки при взаємодії з податковою службою, ухилення та уникнення дотримання податкового законодавства; заохочення до дотримання податкового законодавства; виявлення та припинення спроб ухилення від сплати податків; припинення хакерських атак для запобігання крадіжці податкових надходжень. Переведення податкового адміністрування у цифрову форму – це більше, ніж додавання нових цифрових інструментів до існуючої податкової системи [10].

Важливим для створення якісного клієнтоорієнтованого податкового середовища є моніторинг взаємодії платників податків з податковими органами з метою виявлення проблем, що перешкоджають взаємодії (Ірландія), надання підтримки платників податків у цифровому середовищі.

Цікавим прикладом того, як можна отримати сервіси з клієнт орієнтованим дизайном ще на стадії розробки, є досвід Австрії та Великої Британії [13]. Суть у тому, що широке коло платників податків залучається до розробки та обговорення сервісів ще на стадії ідеї створення. Здійснюється це в рамках платформи «e3lab», створеної фіскальною владою Австрії для покращення обслуговування клієнтів шляхом залучення до спільного створення сервісів.

Порівнюючи приклади практик Великої Британії та Ірландії, можна дійти невтішного висновку у тому, що у Ірландії податкові органи меншою мірою залучають платників податків у створення дизайну сервісів, обмежуючись лише урахуванням думки щодо цифрових рішень і не надаючи можливості самим брати участь у розробці дизайну.

Після того, як у податкових органів сформувався розуміння того, як платники податків бачать цифрові послуги, наступним етапом можливе здійснення процесу наради з експертною спільнотою про можливі варіанти механізму впровадження та забезпечення безпосередньої роботи над тим, як втілити отримані від платників податків ідеї в реальність [14].

Досвід проведення подібних консультацій з експертами для розробки якісного дизайну для платників податків можна спостерігати у Польщі. Наприклад, було створено зовнішню консультативну групу у складі експертів із державного, приватного та неприбуткового секторів для консультування з питань

трансформації податкової служби, включаючи передові методи проектування та надання податкових послуг [15].

Було створено внутрішню Сервісну раду, яка служить для співробітників каналом для обміну ідеями та думками щодо трансформації послуг податкової служби. Навіть з урахуванням розробленого клієнтоорієнтованого дизайну сервісів із залученням широкого кола осіб до розробки платники податків можуть часом не знати про нові сервіси, що надаються податковими органами, або про те, як їх використовувати.

Для того, щоб заповнити цю прогалину, податкові органи інформують платників податків у рамках СМС-повідомлень, повідомлень на електронну пошту, надають різні підказки платникам податків через цифрове податкове середовище. Як приклад, застосування підказок у межах використання цифрових сервісів можна навести досвід Данії. У країні платнику податків при заповненні цифрової форми для подання звітності надаються підказки у разі помилок. Як приклад із практик Данії можна навести попередження про те, що платник податків здійснює дії, які не передбачені роботою програми.

Використання світової практики в Україні можливе на всіх етапах удосконалення цифрового податкового середовища: моніторинг, розробка нових сервісів, створення стимулів для залучення платників податків у цифрову взаємодію, утримання платників податків у цифровому середовищі.

Наприклад, для отримання зворотного зв'язку про роботу сервісів та залучення платників податків до розробки для застосування практики можна запозичити досвід Нідерландів, Ірландії, Австрії.

Приклад із практики Нідерландів цікавий тим, що податкові органи збирають інформацію про проблеми платників податків з різних інформаційних ресурсів в Інтернеті, що не відноситься безпосередньо до цифрового середовища, за допомогою спеціальних інструментів *Hootsuite, TweetDeck i SproutSocial*.

Це дає можливість реагувати на труднощі, які виникають у платників податків при виконанні податкових обов'язків у разі, якщо не працює зворотний зв'язок в офіційних каналах взаємодії податкових органів [15].

Досвід Ірландії є прикладом того, як використовувати інформацію, отриману в ході моніторингу, для вдосконалення сервісів, прикладом відкритості інформації про відгук платників податків, що надається податковими органами.

Для отримання нових ідей можна також використати досвід Польщі, який полягає в організації обговорень із зацікавленими сторонами для розробників програмного забезпечення, де можна вирішити проблеми з роботою податкових сервісів [16].

Всі способи залучення платників податків до розробки сервісів мають свої плюси і мінуси. Позитивним моментом досвіду Австрії є те, що пропозиції від платників податків податкові органи отримують регулярно через єдиний ресурс, що постійно працює.

Для мотивування платників податків до участі у взаємодії з податковими органами в цифровому середовищі в Україні можливе використання досвіду Польщі про нагадування про платежі чи заборгованість з можливістю використання цифрових сервісів та посиленням на інструкцію у вигляді СМС-повідомлення або інших видів повідомлень.

Важливим є формулювання загальних принципів, на основі яких можливе впровадження цифрових технологій у податковій сфері. Для формулювання таких принципів може бути запозичений досвід Великобританії, відображений у стратегії щодо впровадження інформаційних технологій у податковому адмініструванні, як приклад того, на які питання необхідно звертати увагу.

Істотним моментом є те, що стратегічний документ Великобританії знаходиться у відкритому доступі для всіх платників податків. В Україні існують стратегічні документи щодо цифровізації економіки та документи, що стосуються якості податкового адміністрування, закріплені нормативно-правовими актами.

Розвитку цифрового каналу в даних документах не приділяється належної уваги і окремі

елементи цифрової взаємодії розглядаються нарівні з традиційними каналами взаємодії. Тому було б корисно запозичити досвід Великобританії, де в стратегічному документі докладно прописуються можливі аспекти впровадження цифрових технологій.

Розпочатий Україною курс цифровізації податкового адміністрування є дуже важливим у світлі реалізації нової світової парадигми глобального податкового адміністрування і потребує всеосяжної підтримки з боку держави, та з боку бізнесу, фахівців ІТ та громадян, які зацікавлені у побудові нової системи сучасного ефективного податкового адміністрування, метою якого є прозорість, справедливість та безпека [17].

ВИСНОВКИ

Впровадження цифрових технологій у податковій сфері прямо впливає на стан тіньової економіки, а податкове регулювання виступає ефективним інструментом боротьби з тіньовою економікою. В Україні прийнято ряд законів, направлених на правове регулювання суспільних відносин, які виникають у сфері господарської діяльності у контексті застосування інформаційних технологій щодо моніторингу у сфері податків і зборів, фінансових операцій, товарних і фінансових ринків. Пріоритетом податкової політики має стати спрощення податкової системи країни, що передбачено Національною економічною стратегією на період до 2030 року та Планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони на підставі цифровізації податкового адміністрування. Доцільно забезпечити набрання чинності Закону України «Про захист прав споживачів», доповнивши ряд нормативних актів правовим регулюванням інформаційних відносин, які виникають при застосуванні інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Chyzykova, O. (2019). Global trends of tax technologies implementation in the context of digital transformation of the economy. *Finansi Ukraini*, 2019(3), 126–134. doi: [10.33763/npdfi2019.03.126](https://doi.org/10.33763/npdfi2019.03.126)

2. Lisnichuk, O., & Kisil, Y. (2020). Analysis of losses of tax potential from the shadow economy in Ukraine. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*, 33. doi: 10.32782/2413-9971/2020-33-17
3. Makuch, O. (2021). Legal regulation of the administration of taxes and charges in the conditions of construction of the digital economy: discussion aspects. *Law and Innovations*, 3(35), 63–68. doi: 10.37772/2518-1718-2021-3(35)-9
4. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 serpnia 2021 roku "Pro Stratehiiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku" [On the Decision of the National Security and Defence Council of Ukraine of 11 August 2021 "On the Economic Security Strategy of Ukraine until 2025"] (Ukraine), 11.08.2021, No 347/2021. Retrieved September 1, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (in Ukrainian).
5. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Stratehii borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu [On approval of the action plan for the implementation of the Strategy for Combating Organised Crime] (Ukraine), 27.09.2022, No 850-p. Retrieved September 1, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text> (in Ukrainian).
6. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo pokrashchennia upravlinnia u sferi elektronnykh komunikatsii [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Improving Governance in the Field of Electronic Communications] (Ukraine), 16.08.2022, No 2529-IX. Retrieved September 1, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2529-20#Text> (in Ukrainian).
7. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy u zv'iazku iz-za provadzhenniam elektronnoi prostezhuvanosti obihu alkoholnykh napoiv, tiutiunovykh vyrobiv ta ridyn, shcho vykorystovuiutsia v elektronnykh syharetakh [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine in Connection with the Electronic Traceability of Turnover of Alcoholic Beverages, Tobacco Products and Liquids Used in Electronic Cigarettes] (Ukraine), 29.06.2023, No 3173-IX. Retrieved September 1, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3173-20#Text> (in Ukrainian).
8. Temchyshyna, Y. (2022). Tax administration and control in the context of providing economic development of economic activities. *Intellect XXI*, 2, 2022. doi: 10.32782/2415-8801/2022-2.14
9. Pro zapobihannia ta protydiuu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On Prevention and Counteraction to Legalisation (Laundering) of Proceeds of Crime, Financing of Terrorism and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction] (Ukraine), 06.12.2019, No 361-IX. Retrieved September 1, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (in Ukrainian).
10. Cherep, A., Voronkova, V., & Cherep, O. (2022). Digital transformation of society as a necessary condition for its innovative development. *Theory and Practice of Intellectual Property*, 2, 68–73. doi: 10.33731/22022.259745
11. Vaitsekhovska, R. O., & Vdovichen, V. A. (2021). Legal regulation of taxation of digital companies in the United Kingdom. *State and Regions. Series: Law*, 4, 118–122. doi: 10.32840/1813-338x-2021.4.18
12. Molchanov, (D). Yak vlashtovana platforma elektronnykh posluh Velykoi Brytanii [How the UK e-services platform works]. Retrieved from September 1, 2023, from <https://tapas.org.ua/all-uk/blogs-uk/iak-vlashtovana-platforma-elektronnykh-posluh-velykoi-brytanii-u-blozi-danyla-molchanova> (in Ukrainian).
13. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (n. d.). *Osoblyvosti vedennia biznesu v Velykii Brytanii* [Peculiarities of doing business in the UK]. Retrieved from September 1, 2023, from <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=cc288aa8-d8d0-4592-b6b9-1066c7b6d9bf&title=OsoblivostiVedenniaBiznesuVVelikiiBritanii> (in Ukrainian).

14. Kolisnyk, A. (2021). Discussion aspects of administration of taxes, fees, payments in terms of digitalisation of the economy. *Law and Innovative Society*, 2(17). doi: [10.37772/2309-9275-2021-2\(17\)-31](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2(17)-31)
15. Skliar, L., Lahodiienko, V., Ivanchenkova, L. (2022). Metodolohichni zasady orhanizatsii administruvannya protsesiv opodatkuvannya [Methodological principles for organising the administration of taxation processes]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 7–8, 10–15. doi: [10.32702/2306-6814.2022.7-8.10](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.7-8.10) (in Ukrainian).
16. Filipovych, I. O. (2020). Object of tax relationship in modern doctrine of tax law. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 2, 280–282. doi: [10.32782/2524-0374/2020-2/73](https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/73)
17. Ivanov, S., Chekina, V., & Razumova, H. (2022). Taxes of the future: administration in the context of the economy's digitalisation. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*, 43. doi: [10.32782/2413-9971/2022-43-9](https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-43-9)